

וביותר יוקשה שבסה"מ קונטרסים ח"א מח, ב (שמצוין אליו
בסה"ש שם ובקונטרס הנ"ל - בנוגע כללות הענין)

מובא וז"ל: כמו אותיות הצ"ר שיש לו ששה צירופים...גי
עקרים וגי מסתעפים העקרים הם הצר. רצה. צהר. והולך
ומפרש איך ש"מהפכים את הצר"ה של הצ"ר הצורר"

■ ■ ■

נ ג ל ה

טעם תקנת שופר על הבימה

הרב עקיבא גרשון וואגנר
≈ ר"מ בישיבה ≈

בשו"ע אדה"ז ס"י תקפ"ה ס"ג כי וז"ל "נוהגין לתקוע על
הבימה במקום שקורין" והוא מהרמ"א שם ס"א.

ובסיי תקצ"ב ס"ט כי "נוהגין שבתקיעות מיושב עולה התוקע
על הבימה ותוקע שם מפני כבוד הצבור אבל בתקיעות מעומד כיון
שהן בתוך התפלה אין מטריחין אתו לעלות אלא עומד ותוקע",
וחילוק זה הוא ממג"א שם סק"ו מד"מ ס"י תקפ"ה.

ולכי יש לדקדק, א)למה כי הטעם ד"מפני כבוד הצבור" רק
בסיי תקצ"ב, ולא בסיי תקפ"ה כשנזכר ההלכה בפעם הראשונה?

ב) מהו כונת הדיוק בסיי תקפ"ה "על הבמה במקום שקורין"
ולמה לא כי בסתם "על הבמה" (עיי בדה"ח)? ומהו הטעם שהושמטו
מלים אלו בסיי תקצ"ב?

ג) למה כי בסיי תקפ"ה בסתם ש"נוהגין לתקוע על הבמה",
ולא כי (כבסיי תקצ"ב) דהיינו דוקא בתקיעות דמיושב? ואף
שהכותרת בסיי זו הוא "סדר התקיעות מיושב", הרי בסיי תקצ"ב
הוא "סדר תפילת מוסף בקול רם וסדר התקיעות" ולמה שייך שם
דיני תקיעות דמיושב?

ד) מהו טעם האריכות בסי' תקצ"ב "נוהגין כו' עולה התוקע על הבמה ותוקע שם" ולא כו' בקיצור (כבסי' תקפ"ה) "נוהגין כו' לתקוע על הבמה"? (הלכו דיוק הלי' (דאדה"ז והרמ"א) בסי' תקפ"ה "במקום שקורין" משמע שהטעם הוא מפני השייכות דתק"ש עם הענין דקריאת התורה (וכדלהלן) דאלי"כ למה לחו למימר "במקום שקורין", ואיך זה מתאים עם המבואר בסי' תקצ"ב דהטעם הוא מפני הצבור? ועוד.

והנה מקור הך דין הוא לכי' מהלבוש, וז"ל "ועומד על הבמה במקום שקורין שם בתורה, ולא יעמוד במקום מושבו מפני כבוד הצבור" עכ"ל. ולכי' מדברי הלבוש עצמן משמע דיש כאן שני ענינים, (בנוסף על הדיוק מהלשון "במקום שקורין שם בתורה" דמשמע דאין זה מטעם כבוד הצבור גרידא, כנ"ל) מדלא כו' בקיצור "ועומד על הבמה כו' מפני כבוד הצבור", אלא חילק חדין לשני בבות (1) ועומד על הבמה במקום שקורין בתורה, (2) ולא יעמוד במקומו מפני כבוד הצבור.

והנה בטעם הדין לתקוע על הבמה עיי' בערוה"ש סי' תקפ"ה ס"ד שכו' "כיון שנתקנה אחר קריה"ת" [ולכי' יליע לדבריו דלפי"ז אמאי לא כו' כלי' השוי"ע באו"ח סי' רי"ט סי"ג בענין ברכת הגומל "ונהגו לברך אחר קריא"ת לפי שיש שם עשרה", ובסדר ברה"י לאדה"ז "ונהגו לברך בביה"כ אחר קריאה"ת", (ולהעיר דממ"ש בשו"ת חת"ס או"ח סי' נ"א מבואר דשם הוא מצד השייכות להענין דקריה"ת)] ואולי כונתו בכדי שלא יהי' הפסק ביניהם, ועצ"ב. ועיי' בכף החיים סק"ח שהביא כמה טעמים לזה, "כדי לזכור שבשופר ניתנה תורה לישראל כו', כדי שזכות התורה יגן בעדינו כדי שיעלה זכרונינו לפניו לטובה, מפני שהשכינה אצל התורה כו', או כדי שיזכור לנו הקב"ה מעמד הר סיני שקבלנו את התורה ולא קבלוה עם אחר כו"י עכתו"ד.

ועיי' בביאור הגר"א שם שמבאר זה ע"פ המדרש וכו' היינו מפני השייכות דהענין דתורה עם הענין דתקיעת שופר, והיינו דלכל הטעמים הנ"ל הוי טעם המנהג מפני השייכות דתק"ש עם הענין דתורה.

ואולי י"ל דתרווייהו איתנהו ביי', דצריך לתקוע על הבמה משום השייכות שבין הענין דתק"ש והענין דקריה"ת, וכמודגש

בלי כל הנך פוסקים שדין זה הוא מצד מה שהבמה הוא "מקום שקורין שם".

ומסתבר לכי דטעם זה (היינו מצד השייכות דשני הענינים, די"ל דהוא בכל הענינים הנ"ל שכתבו האחרונים וכיו"ב) שייך רק בתקיעות דמיושב, דמכיון שהן מיד אחרי קריה"ת ובמעמד הס"ת, שייך אז המעלה בהבמה ד"מקום שקורין שם", משא"כ בתקיעות דמעומד שהם לאח"ז, לא שייך עוד הטעם דבמקום שקורין בו (או בסגנון אחר: אז אין הבמה בגדר "מקום שקורין שם")- וטעם שני לתקוע על הבמה הוא משום כבוד הצבור.

ושני דנים אלו חלוקים גם בגדרם, שהדין הראשון מצד "מקום שקורין שם" הוא דין בהחפצא דמצוה דתקיעת שופר, שמצד הגדר דתקיי"ש עצמה (ושייכותה לתורה), צריכה להיות על הבמה במקום שקורין, ואילו הדין השני דמפני כבוד הצבור הוי דין בהאדם התוקע, שצריך לעמוד על הבמה בשעת התקיעה מפני כבוד הצבור.

ואולי י"ל דזהו החילוק בין ב' הסימנים בשו"ע אדה"ז, דבסי' תקפ"ה מיירי בדיני תקיי"ש שהם מצד הגדר דתקיי"ש, ובסי' תקצ"ב (מיירי בדיני תקיי"ש בסדר התפילה, ולכן) כולל (גם) עניני תקיי"ש שהם מצד דיני האדם התוקע.

ועפ"ז אי"ש מה שבסי' תקפ"ה לא הזכיר הטעם דמפני כבוד הצבור, מכיון דשם מדבר בהדנים שמצד עצם הגדר דמצות תקיי"ש, ולכן שם הוי הטעם מפני שהוא המקום שקורין שם, ונרמז הטעם בהלשון גופא שכי "במקום שקורין" וכנ"ל. ומטעם זה ג"כ לא הוצרך לומר דזהו דוקא בתקיעות דמיושב ולא בתקיעות דמעומד, כי באמת זהו דין כללי בתקיי"ש מצד עצם גדרה שצ"ל "במקום שקורין", ולא שייך לחלק בין תקיעה א' לשני, ורק שכשאינה בסמיכות לקריה"ת דליכא המעלה ד"במקום שקורין", אז בדרך ממילא לא שייך זה, אבל איברא דגם אז הרי הגדר דמצות תקיי"ש מציי"ע מחייב ענין זה. ולאידך בסי' תקצ"ב דמיירי (גם ו) בעיקר בדיני שופר מצד החובת גברא, שם מביא הטעם דתקיעה ביחס לדיני האדם, "מפני כבוד הצבור".

ועפ"ז יהי מובן גם שינויי הלשונות, שבסי' תקפ"ה הלי הוא "לתקוע על הבמה", דהיינו שזהו דין בהתקיעה שצ"ל על

הבמה, ואילו בסיי תקציב הלי הוא יעולה התוקע על הבמה ותוקע שם, דהיינו שזהו דין בהתוקע שצ"ל על הבמה בשעת התקיעות.

[ובדאיפ אולי י"ל ני"מ בזה דהנה עיי שוייע אדהיז סי תקפי"ד סי"ט דכשיש מילה הוי המילה קודם לתקיי"ש מצד השייכות דהמילה ותקיי"ש (ויתירה מזו עיי בט"ז סוסקי"ב לערב דם מילה ושופרי"), ועפ"ז היי אפי"ל לכו דמצד הטעם הראשון, הנה כשיש מילה צ"ל התקיעה במקום המילה, אבל משום כבוד הצבור הוי גם אז על הבמה, וילייע] ובאתי רק להעיר.

≈ ≈ ≈

בחיוב מחילה

הנ"ל

בשויע אדהיז סי תר"ו סי"ד כ"י וז"ל יוהמוחל לא יהיי אכזרי מלמחול אלא ימחול לו מיד אאי"כ הוא מתכוון לטובת המבקש מחילה שיכנע לבבו הערל או שחושש שלא יבא לעצמו איזה רעה עיי שימחול לו, דאז איי"צ למחול לו דחיי קודמין לחיי חברו" עכ"ל. והוא מהטושויע שם דילפי מסיפור הגמי ביומא (פז:) דר"ח לא רצה למחול לרב משום שראה בחלום שרב יהיי ראש ישיבה ודאג שימות לפי שאין מלכות אחת נוגעת בחברתה, ולכן לא מחל לרב בכדי שיברח לבבל.

ולכו ילייע במה שביאר בזה רביה"ז מטעם יחייך קודמין לחיי חבריך", דהנה עיי ב"מ (סב.) דהיינו היכא שביד אי קיטון של מים, ואינו מחוייב לחלקה עם חברו מדין דחייך קודמין, וזה היי שייך בנידו"ד לכו אם היי ביד ר"ח לעשותו ראש ישיבה, ועייז היי הוא בעצמו מת, ולכן לא היי מחוייב בזה מדין חייך קודמין,

אמנם המעשה היי שר"ח היי רוצה למנעו ולהבריחו מלהיות ראש ישיבה עיי אי מחילתו (דהיינו ענין חיובי ולא ענין שלילי גרידא), ואי"כ איך שייך בזה לכו היי ד"חייך קודמין?

ויש להוסיף דעפ"י המבואר באגה"ק סט"ז מגמי נדרים דף פ' ד"חייך קודמין" לא שייך אלא כשהוא שוה בשוה, אי"כ